

สภาพและปัญหาของการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในสำนักเรียนส่วนกลาง

นางสาวบุรทิน จำรัส

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาสารัตถศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2539

ISBN 974-636-891-5

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

STATE AND PROBLEMS OF PALI ACCLESIASTICAL EDUCATION —
IN CENTRAL AREA ACADEMIES

Miss Buratin Khampirat

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of master of Education
Department of Foundations of Education
Graduate School
Chulalongkorn University
Academic Year 1996
ISBN 974-636-891-5

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

บุรทิน ข้าภริรัฐ : สภาพและปัญหาของการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในสำนัก
เรียนส่วนกลาง (STATE AND PROBLEMS OF BALI ACCLESIASTICAL EDUCATION IN
CENTRAL AREA ACADEMIES) อ.ที่ปรึกษา : รศ.รัตนา ตุงคสวัสดิ์, 279 หน้า.
ISBN974-636-891 - 5

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพ และปัญหาของการศึกษาพระปริยัติธรรม
แผนกบาลี ในสำนักเรียนส่วนกลาง โดยใช้วิธีการวิจัยเอกสาร และการวิจัยเชิงสำรวจ เครื่องมือที่ใช้ใน
การวิจัย คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และการสังเกต

ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเริ่มมีเมื่อ พ.ศ. 2484 โดยมีพื้นฐาน
มาจากการศึกษาพระไตรปิฎก และการศึกษาภาษาบาลี มีเป้าหมายของการศึกษาเพื่อให้พระภิกษุ
สามเณรมีความรู้ความเข้าใจในภาษาบาลี เพื่อให้สามารถศึกษาพระไตรปิฎกให้เข้าใจ และเป้าหมาย
อันดับรอง คือ เพื่อเป็นพื้นฐานการศึกษาในระดับสูงขึ้น สภาพของหลักสูตร ผู้บริหาร และนักเรียนมี
ความเห็นว่ามีเหมาะสมและครอบคลุมเป้าหมายของการศึกษา ส่วนครู-อาจารย์ มีความเห็นว่า
เนื้อหาไม่ทันสมัย ไม่สอดคล้องกับสังคมยุคโลกาภิวัตน์ สภาพของการบริหารทั้งผู้บริหาร และครู-
อาจารย์ มีความเห็นว่า มีการกำหนดขั้นตอนการวางแผนการดำเนินงานไว้ชัดเจน สภาพของบ
ประมาณผู้บริหารเห็นว่ามีไม่เพียงพอ และงบประมาณส่วนใหญ่ได้มาจาก กรมการศาสนา สภาพของ
อาคารสถานที่ ผู้บริหาร ครู และนักเรียน เห็นว่ามีเพียงพอ สภาพของการเรียนการสอน ผู้บริหาร และ
ครูมีความเห็นว่า ครู-อาจารย์ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และวิธีการสอน
ที่ครูใช้มากที่สุด คือ อธิบายและให้จด สภาพของสื่อ ผู้บริหารและครูพบว่ามีไม่เพียงพอ สภาพของการ
วัด และการประเมินผล ทั้งผู้บริหารและนักเรียนตอบว่า มีการวัด และประเมินผลทั้งระหว่างเรียนกับครู
ที่วัด และเมื่อสิ้นปีตอนสอบบาลีสนามหลวง

ด้านปัญหาของการศึกษา พบว่า ด้านที่นักเรียนเห็นว่าเป็นปัญหามากที่สุด คือ เนื้อหาวิชา
ทางบาลีเรียนเข้าใจยาก ด้านที่ครู-อาจารย์ เห็นว่าเป็นปัญหามาก คือ งบประมาณมีไม่เพียงพอ และ
หน่วยงานราชการไม่ให้การสนับสนุนงบประมาณอย่างจริงจัง ด้านที่ทั้งครู-อาจารย์ และนักเรียน เห็น
ว่าเป็นปัญหามากคือ การเรียนการสอนที่ใช้วิธีท่องจำ และด้านที่ผู้บริหาร และครู-อาจารย์เห็นว่าเป็น
ปัญหามากคือ ประชาชนทั่วไปมองไม่เห็นความสำคัญและประโยชน์ของการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนก
บาลี ส่วนด้านที่ทั้งผู้บริหาร ครู-อาจารย์ และนักเรียน เห็นว่าเป็นปัญหามากคือ มีนักเรียนสอบตก

ความต้องการทางการศึกษาของนักเรียน พบว่า ส่วนใหญ่มีความต้องการต่อในระดับอุดม
ศึกษาในมหาวิทยาลัยทั่ว ๆ ไป รองลงมาคือ ศึกษาความรู้เฉพาะด้าน เช่น ภาษา คอมพิวเตอร์ ฯลฯ
และต้องการศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยสงฆ์

ด้านข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ผู้เรียนส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ควรเพิ่มงบประมาณการศึกษา
พระปริยัติธรรมแผนกบาลีให้เพียงพอกับความจำเป็น ครู-อาจารย์ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า การเรียน
การสอนควรเน้นความเข้าใจมากกว่าความจำ และนักเรียนส่วนใหญ่มีความเห็นว่า การวัดและการ
ประเมินผลควรมีการสอบซ่อม

ภาควิชา สार्वถศึกษา
สาขาวิชา พื้นฐานการศึกษา
ปีการศึกษา 2539

ลายมือชื่อนิติต
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

C640077 : MAJOR FOUNDATION OF EDUCATION

KEY WORD : STATE PROBLEMS BALI ACCLESIASTICAL EDUCATION

BURATIN KHAMPIRAT : STATE AND PROBLEMS OF BALI ACCLESIASTICAL EDUCATION IN CENTRAL AREA ACADEMIES. THESIS ADVISOR : ASST. PROF. RATTANA THUNGKASAWADI, 279 pp. ISBN 974-636-891-5

The purpose of this research was to study state and problems of Pali Acclessiastical Education in central area academies. Documentary and survey research were used in the study. Questionnaires, interviews and observation were used as the instruments for the survey research.

The research revealed that Pali Acclessiastical Education began in 1941. It was derived from the study of the Traipitaka and Pali. The first goal was to lead the Buddhist monks to understand Pali so that they can read the Traipitaka. The second goal was to give the Buddhist monks a basic education which was essential for further education. The profile of curriculum in view of administrators and students was proper and covers the goal of the Pali Acclessiastical Education, but in the teacher's point of view the content is not modern and is not in agreement with globalization. The administration, in view of administrators and teachers, was clearly planned. However, it was found that the administrators thought that the budget is insufficient and most of the budget comes from the Department of Religion. Nevertheless, in view of the administrators, teachers and students, teachers and classrooms were sufficient. As for learning and teaching, the administrators and teachers thought that most teachers take part in the learning and teaching activities. The method of teaching used most by teachers were explanation and note-taking by students. Besides, in view of the administrators and teacher, instruments were inadequate. The administrators and teachers thought that measurement and evaluation are done both with teachers and taking the Pali Sanam Luang examination.

As for the problems of this education, it was found that, for students, the content of Pali subject is difficult. For the teachers, the budget was insufficient and the government agencies did not give enough monetary support. In view of both students and teachers, the big problem was that this education emphasizes on learning by memorization. For the administrators and teachers, the problem was that people do not realize the importance and benefit of Pali Acclessiastical Education. While administrators, teachers and students thought that the most serious problem is that there were some students who fail the examination.

Finally, the needs of student was that most of students want to further their study in universities, to study in technical fields such as computers and language, and want to further their study in the University of Buddhist monks respectively.

ภาควิชา.....

สาขาวិชา.....

ปีการศึกษา.....

2539

สารัตถศึกษา

พื้นฐานการศึกษา

ลายมือชื่อนิติ.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ—

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยความกรุณาของ รองศาสตราจารย์รัตนา
ตุงคสวัสดิ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำปรึกษาทั้งด้านแนวคิดและแนวทางใน
การทำวิจัย วิธีการเขียนรายงานการวิจัย ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องและข้อเสนอแนะในด้าน
ต่างๆ รวมถึงกำลังใจที่ผู้วิจัยได้รับความเมตตาจากท่าน ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณและ
รู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านในครั้งนี้เป็นอย่างยิ่ง

ขอกราบขอบพระคุณ พระอาจารย์ พระภิกษุสามเณร ทุกท่าน และผู้ทรงคุณ
วุฒิทุกท่านที่ได้กรุณาสละเวลาให้ความร่วมมือในการวิจัยอย่างดียิ่ง ขอกราบขอบพระคุณ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทิพวรรณ เลขะวณิช ประธานกรรมการสอบ รองศาสตราจารย์
ดร.ชนิตา รักษ์พลเมือง และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรรณิการ์ สัจกุล กรรมการสอบ ที่
ได้เสียสละเวลาในการช่วยตรวจแก้ไขและเป็นคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ตลอดจน
คณาจารย์ของภาควิชาสารัตถศึกษาและเจ้าหน้าที่ทุกท่านที่ได้ให้กำลังใจและให้คำแนะนำ
แก่ผู้วิจัยเสมอ ขอขอบคุณคุณกนิภา รสรัตน์ และคุณปรานี หอมจันทร์ ที่ได้กรุณาช่วย
พิมพ์และแก้ไขวิทยานิพนธ์จนแล้วเสร็จ

ขอขอบพระคุณ ท่านผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ คุณวิสา แซ่เตีย
และพี่ ๆ เพื่อน ๆ ชาวศูนย์เทคโนโลยีโลหะและวัสดุแห่งชาติ ที่ได้ให้โอกาสและเวลามาทำ
วิทยานิพนธ์

การวิจัยครั้งนี้ ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย ผู้วิจัยขอขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้

ประโยชน์ที่พึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอถวายบูชาเพื่อความเจริญ
รุ่งเรืองแห่งพระพุทธศาสนา และขอบอบแต่ครอบครัวของผู้วิจัยและผู้มีพระคุณทุกท่าน
ตลอดจนกัลยาณมิตรที่ให้การสนับสนุนและเป็นกำลังใจแก่ผู้วิจัยตลอดมา

นุรทิน จำภีรัฐ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ณ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	8
ขอบเขตของการวิจัย.....	8
ข้อตกลงเบื้องต้น.....	9
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	10
วิธีดำเนินการวิจัย.....	11
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	14
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	16
ตอนที่ 1 การศึกษาของคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน.....	17
ตอนที่ 2 คุณค่าของการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี.....	37
ตอนที่ 3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	41
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	52
การวิจัยเอกสาร.....	52
การวิจัยเชิงสำรวจ.....	53
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	53
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	60

สารบัญญ (ต่อ)	หน้า
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	65
การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล.....	67
สถิติที่ใช้ในการวิจัย.....	69
การอภิปรายผลการวิจัย.....	69
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	71
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของการ ศึกษาพระปริยัติ ธรรมแผนกบาลี.....	73
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบ สอบถาม.....	97
ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทางการศึกษา พระปริยัติธรรมแผนกบาลี.....	113
ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาของการศึกษา พระปริยัติธรรมแผนกบาลี.....	147
ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอแนะแนวทางในการ แก้ไขปัญหาของการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี.....	167
ตอนที่ 6 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของการศึกษา ของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี.....	172
ตอนที่ 7 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสำนัก เรียน.....	175
ตอนที่ 8 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสังเกต.....	177
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	183
รายการอ้างอิง.....	231
ภาคผนวก	
ประวัติผู้เขียน	

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 แสดงผลการสอบประโยคบาลีสนามหลวงทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค พ.ศ. 2536.....	5
2 แสดงรายชื่อสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในส่วนกลางทั้งหมด โดยแบ่งตามขนาดของสำนักเรียน.....	55
3 แสดงรายชื่อสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีที่เป็นกลุ่มตัวอย่างและแสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารสำนักเรียนครู-อาจารย์ นักเรียน.....	59
4 แสดงจำนวนแบบสอบถามที่แจกไปและได้รับคืน.....	67
5 แสดงจำนวนพระภิกษุสามเณรเปรียญ ปี พ.ศ.2472 พ.ศ.2478 พ.ศ. 2489.....	91
6 แสดงสถานภาพของผู้บริหารสำนักเรียน ครู-อาจารย์ และนักเรียน จำแนกตามอายุ.....	97
7 แสดงสถานภาพของผู้บริหารสำนักเรียน ครู-อาจารย์ และนักเรียน จำแนกตามภูมิลำเนา.....	98
8 แสดงสถานภาพของผู้บริหารสำนักเรียน ครู-อาจารย์ และนักเรียน จำแนกตามจำนวนพรรษา(ปี)ที่บวช.....	99
9 แสดงสถานภาพของผู้บริหารสำนักเรียน ครู-อาจารย์ และนักเรียน จำแนกตามวุฒิสูงสุดทางการศึกษาสายสามัญ.....	101
10 แสดงสถานภาพของผู้บริหารสำนักเรียน ครู-อาจารย์ และนักเรียน จำแนกตามวุฒิสูงสุดทางการศึกษาแผนกธรรม.....	103

สารบัญดาราง (ต่อ)	หน้า
11 แสดงสถานภาพของผู้บริหารสำนักเรียน ครู-อาจารย์ จำแนกตามวุฒิ สูงสุดทางการศึกษาแผนกบาลี และสถานภาพของนักเรียนจำแนกตาม ระดับการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในปัจจุบัน.....	120
12 แสดงสถานภาพของผู้บริหารสำนักเรียน จำแนกตามระยะเวลาใน การดำรงตำแหน่งผู้บริหารสำนักงาน.....	106
13 แสดงสถานภาพของครู-อาจารย์ จำแนกตามประเภทของครูประจำ และครูชั่วคราว.....	107
14 แสดงสถานภาพของครู-อาจารย์ จำแนกตามสำนักเรียนที่สอน.....	107
15 แสดงสถานภาพของครู-อาจารย์ จำแนกตามระยะเวลาในการสอน พระปริยัติธรรมแผนกบาลี.....	108
16 แสดงสถานภาพของครู-อาจารย์ จำแนกตามค่าตอบแทนที่ได้รับ.....	109
17 แสดงสถานภาพของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จำแนกตาม ประเภทของการบวช.....	110
18 แสดงสถานภาพของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จำแนกตาม สาเหตุของการบวช.....	111
19 แสดงสถานภาพของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จำแนกตาม อาชีพหลักของบิดา-มารดา.....	112
20 แสดงเป้าหมายของการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี.....	113
21 แสดงวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี	115
22 แสดงสภาพของหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกบาลี.....	117
23 แสดงการกำหนดโครงการและขั้นตอนการวางแผนการดำเนินงาน.....	119
24 แสดงการประสานงานระหว่างสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี กับหน่วยงาน/บุคคลต่าง ๆ เพื่อการจัดการศึกษา.....	120
25 แสดงความเพียงพอของงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินงาน.....	121
26 แสดงแหล่งที่มาของงบประมาณที่นำมาใช้ในการจัดการเรียน การสอน.....	122

สารบัญญัตราสาร (ต่อ)	หน้า
28 แสดงการวางแผนการใช้จ่ายของสำนักเรียน.....	124
29 แสดงสถานที่ที่ใช้ในการดำเนินการเรียนการสอน.....	125
30 แสดงความเพียงพอของสถานที่เรียน.....	126
31 แสดงความเหมาะสมของสถานที่เรียน.....	127
32 แสดงความเพียงพอของบุคลากร (ครู-อาจารย์).....	128
33 แสดงการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของ ครู-อาจารย์ในสำนักเรียน.....	129
34 แสดงกิจกรรมการเรียนการสอนที่ครู-อาจารย์มีส่วนร่วม.....	130
35 แสดงการได้รับการอบรมในเรื่องการจัดการเรียนการสอนของ ครู-อาจารย์.....	131
36 แสดงการได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่น.....	132
37 แสดงการส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพิ่มเติม ของผู้บริหาร.....	133
38 แสดงความเพียงพอของสื่อที่ใช้ในการเรียนการสอน.....	134
39 แสดงการกำหนดให้มีการวัดและการประเมินผลการเรียนการสอน ของสำนักเรียน.....	135
40 แสดงสภาพของหลักสูตร.....	136
41 แสดงค่าใช้จ่ายในการเรียนของนักเรียน.....	137
42 แสดงรายการที่นักเรียนต้องเสียค่าใช้จ่าย.....	138
43 แสดงที่มาของงบประมาณค่าใช้จ่ายที่นักเรียนได้รับ.....	139
44 แสดงความเหมาะสมของสถานที่เรียน.....	140
45 แสดงความคิดเห็นของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีที่มีต่อ วิธีการสอนของครู.....	141
46 แสดงวิธีการสอนของครู.....	142
47 แสดงความสม่ำเสมอในการเข้าชั้นเรียนของนักเรียน.....	143
48 แสดงประโยชน์ของการเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี.....	144

สารบัญญัตราง (ต่อ)	หน้า
49 แสดงความมั่นใจที่จะเรียนจบปริญญาธรรม 9 ประโยค ของนักเรียน.....	145
50 แสดงความตั้งใจที่จะเรียนถึงระดับใดของนักเรียน.....	146
51 แสดงปัญหาด้านเป้าหมายการศึกษา.....	147
52 แสดงปัญหาด้านหลักสูตร.....	149
53 แสดงปัญหาด้านการบริหาร.....	151
54 แสดงปัญหาด้านงบประมาณ.....	153
55 แสดงปัญหาด้านสถานที่เรียน.....	154
56 แสดงปัญหาด้านบุคลากร.....	155
57 แสดงปัญหาด้านการเรียนการสอน.....	157
58 แสดงปัญหาด้านสื่อการเรียนการสอน.....	158
59 แสดงปัญหาด้านการวัดผลและการประเมินผล.....	159
60 แสดงปัญหาด้านหลักสูตร.....	161
61 แสดงปัญหาด้านสถานที่เรียน.....	162
62 แสดงปัญหาด้านบุคลากร.....	163
63 แสดงปัญหาด้านการเรียนการสอน.....	164
64 แสดงปัญหาด้านสื่อการเรียนการสอน.....	165
65 แสดงปัญหาด้านการวัดผลและการประเมินผล.....	166
66 แสดงความต้องการทางการศึกษาเพิ่มเติมของนักเรียน.....	173
67 แสดงความต้องการทางการศึกษาเพิ่มเติมแต่ละประเภทของ สำนักเรียน.....	174